

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Τίτλος: *Η παρακμή του Βυζαντίου*

Γνωστικό αντικείμενο: Ιστορία

Διαδακτική ενότητα: Περίοδος της κρίσης του Βυζαντίου (1025-1453)

Τάξη: Β΄ Γυμνασίου

Χρονική διάρκεια: 3 διδακτικές ώρες

Προϋποθέσεις υλοποίησης:

- Διαθέσιμο Εργαστήριο Πληροφορικής
- Τάξη με διαδραστικό πίνακα
- Εξοικείωση εκπαιδευτικού με τις νέες Τεχνολογίες και με τον ομαδοσυνεργατικό τρόπο διδασκαλίας

Εργαλεία (Εντυπα και ηλεκτρονικά):

- Σχολικό εγχειρίδιο (Μεσαιωνική και νεότερη Ιστορία-Β Γυμνασίου)
- Φωτοτυπίες φύλλου εργασίας
- Η/Υ και δυνατότητα σύνδεσης στο Διαδίκτυο
- Λογισμικό Επεξεργασίας Κειμένου (Microsoft Word)
- Εφαρμογή <https://el.padlet.com>

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΣΕΝΑΡΙΟΥ

Το συγκεκριμένο σενάριο αφορά το μάθημα Ιστορίας της Β Γυμνασίου και ειδικότερα την ενότητα τη σχετική με τους αιώνες κατά τους οποίους το Βυζάντιο γνωρίζει την πολύπτυχη κρίση (οικονομική, πολιτική, θρησκευτική, στρατιωτική) που οδηγεί τελικά στην Άλωση του 1453. Αξιοποιούνται οι ΤΠΕ καθώς και η ομαδοσυνεργατική μέθοδος διδασκαλίας.

3. ΣΤΟΧΟΙ

Α. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ

Επιδιώκεται οι μαθητές:

- να προσδιορίσουν και να αξιολογήσουν εκείνους τους παράγοντες που οδήγησαν στη σταδιακή παρακμή και τελικά στην πτώση του Βυζαντίου,
- να κατανοήσουν την αλληλεπίδραση ποικίλων παραγόντων στις ιστορικές εξελίξεις,
- να αντιληφθούν τους πολιτικούς σκοπούς που εξυπηρετούσε η Ένωση των Εκκλησιών και να αξιολογήσουν την αποτυχία της στη διαμόρφωση του τελικού ιστορικού αποτελέσματος,

- να κρίνουν τη στάση των δυτικών δυνάμεων σε αυτούς τους αιώνες της κρίσης,
- να είναι ικανοί να τοποθετούν σε χρονολογική σειρά τα γεγονότα αυτής της περιόδου, ώστε να αντιληφθούν την άμεση και λογική σύνδεση των αιτιών με τα αποτελέσματά τους στην επιστήμη της Ιστορίας.

Β. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Αναμένεται οι μαθητές:

- να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργατικής μάθησης και να μοιραστούν απόψεις,
- να οικοδομήσουν τη γνώση αναλαμβάνοντας ενεργητικό ρόλο στη μαθησιακή διαδικασία
- να αναπτύξουν τη συνθετική τους ικανότητα, ώστε να συνθέσουν δημιουργικά τα ιστορικά δεδομένα,
- να εξοικειωθούν με τη διερευνητική μάθηση (αναζήτηση και επιλογή υλικού, ταξινόμηση, επεξεργασία και σύνθεσή του),
- να εξασκηθούν στην παραγωγή γραπτού λόγου, συγκεκριμένα στη σύνταξη γραπτού κειμένου με τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία.

Γ. ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Προσδοκάται οι μαθητές:

- να αναπτύξουν δεξιότητες αναζήτησης και επιλογής πληροφοριών που αντλούνται από το Διαδίκτυο,
- να εκμεταλλευτούν τις δυνατότητες του επεξεργαστή κειμένου για τη συνεργατική παραγωγή κειμένων,
- να ασκηθούν στη χρήση του ηλεκτρονικού εργαλείου padlet για τη δημιουργία χρονογραμμής,
- να εξοικειωθούν με τη χρήση νέων τεχνολογιών και να ανακαλύψουν πως αυτές δεν περιορίζονται μονάχα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ή σε ψηφιακές εφαρμογές αναπαραγωγής μουσικής και βίντεο.

4. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ-ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Για την υλοποίηση του σεναρίου εφαρμόζεται η *διαδικασία επίλυσης προβλήματος*, μιας *διερευνητικής μεθόδου* εστιασμένης στην ενεργητική συμμετοχή των μαθητών. Η ανάγκη επίλυσης ενός προβλήματος προκύπτει από την ύπαρξη ενός εμποδίου, που δημιουργεί

προσκόμματα στην προσπάθειά επίτευξης ενός συγκεκριμένου σκοπού. Απαιτείται, λοιπόν, η επινόηση μιας μεθόδου, για να ξεπεράσουμε το εμπόδιο και να πετύχουμε τον στόχο. Το εμπόδιο είναι το πρόβλημα και η εφαρμογή της μεθόδου αποτελεί την επίλυση του προβλήματος. Στο παρόν σενάριο η διδακτική διαδικασία ακολουθεί τα εξής στάδια:

- (α) οι μαθητές με την καθοδήγηση του διδάσκοντα επισημαίνουν την προβληματική κατάσταση που προκαλεί αμφιβολία και αβεβαιότητα,
- (β) μελετούν και κατανοούν τις προτεινόμενες από τον διδάσκοντα υποθέσεις εργασίας, που δίνουν απάντηση στο ιστορικό πρόβλημα,
- (γ) κάνουν μια αρχική εκτίμηση σχετικά με την υπόθεση που δίνει την πιο πειστική απάντηση, ενώ μπορούν να επινοήσουν μια δική τους υπόθεση εργασίας, εφόσον δεν τους ικανοποιεί κάποια από τις προτεινόμενες,
- (δ) μελετούν τις προτεινόμενες πηγές και αναζητούν επιπλέον υλικό,
- (ε) συλλέγουν, επεξεργάζονται και αξιολογούν τα ιστορικά δεδομένα με κριτικό πνεύμα,
- (στ) διατυπώνουν συμπεράσματα και εξετάζουν αν τα συμπεράσματα αυτά ανταποκρίνονται στις υποθέσεις εργασίας που έχουν διατυπωθεί.

Στο τέλος, οι μαθητές, με βάση τα στοιχεία που έχουν συγκεντρώσει, εξηγούν γιατί θεωρούν πειστική την υπόθεση εργασίας στην οποία έχουν καταλήξει και τους λόγους για τους οποίους διαφοροποιούνται από τις υπόλοιπες υποθέσεις. Τα σημαντικότερα αποτελέσματα στην διαδικασία επίλυσης προβλήματος είναι η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης και η ανακάλυψη μιας νέας και πιο ουσιαστικής γνώσης, που προκύπτει από την αυτενέργεια τους στα πλαίσια της διερευνητικής μεθόδου.

Το σενάριο βασίζεται στην ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και τη διερευνητική-μάθηση, ενώ ενσωματώνει τη χρήση των ΤΠΕ.

Το μοντέλο διδασκαλίας που υιοθετείται είναι μαθητοκεντρικό, ώστε οι μαθητές να δραστηριοποιούνται κατά τη μαθησιακή διαδικασία, να αλληλεπιδρούν και να οικοδομούν συλλογικά τη νέα γνώση, ενώ ο διδάσκων αναλαμβάνει τον ρόλο του συντονιστή, καθοδηγητή και εμπνευστή των συλλογικών προσπαθειών.

Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

Η τάξη απαρτίζεται από 20 μαθητές, οι οποίοι χωρίζονται σε πέντε (5) ομάδες των τεσσάρων (4) ατόμων. Πρόσπαθούμε ώστε οι ομάδες που θα συγκροτηθούν να είναι ανομοιογενείς ως προς τις μαθησιακές επιδόσεις. Για τη σύνθεσή τους λαμβάνονται υπόψη οι προτιμήσεις των μαθητών, ώστε να ενισχύεται η άμιλλα μεταξύ των μελών, και οι

επιλογές του διδάσκοντα, στην περίπτωση που παρατηρεί πως δημιουργείται ανομοιογένεια. Στα μέλη της ομάδας ανατίθενται συγκεκριμένα καθήκοντα. Έτσι, με τη συνδρομή του διδάσκοντα οι μαθητές αναλαμβάνουν τους εξής ρόλους:

- του *χειριστή* του ηλεκτρονικού υπολογιστή,
- του *γραμματέα* της ομάδας ο οποίος μπορεί να εκτελεί και *χρέη γραμματέα*, για να καταγράφει μέρος ή το σύνολο των απαντήσεων στο φύλλο εργασίας.
- του *αναγνώστη* της ομάδας, ο οποίος διαβάζει τα κείμενα στα υπόλοιπα μέλη και καταγράφει τις απαντήσεις στο έντυπο φύλλο εργασίας.
- του *συντονιστή*, ο οποίος συντονίζει την ομάδα στη διεκπεραίωση των δραστηριοτήτων.

Είναι στα καθήκοντα του εκπαιδευτικού η ευθύνη να προτρέπει όλους τους συμμετέχοντες να συνεργαστούν και να προσπαθήσει να περιορίσει τα φαινόμενα ήσσονος προσπάθειας, που συχνά παρατηρούνται στις ομάδες εργασίας, όταν κάθε μαθητής οχυρώνεται πίσω από τον ρόλο που έχει αναλάβει χωρίς να συνεισφέρει στη συνολική προσπάθεια.

ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΕΙΣ

Για την ευόδωση του σεναρίου ως προς τους διδακτικούς στόχους κρίνεται αναγκαίο να προηγηθεί στην τάξη η διδασκαλία του τετάρτου κεφαλαίου του σχολικού βιβλίου (σελ. 52-68). Η εφαρμογή του παρόντος σεναρίου πραγματοποιείται σε δύο φάσεις:

η πρώτη καλύπτει 2 διδακτικές ώρες στο εργαστήριο των Η/Υ

και η δεύτερη φάση 1 ώρα στην αίθουσα διδασκαλίας.

Καλό είναι το δίωρο που πραγματοποιείται στο εργαστήριο να είναι συνεχόμενο. Επίσης, ο εκπαιδευτικός έχει φροντίσει να δημιουργήσει εκ των προτέρων σε καθέναν από τους Η/Υ που θα χρησιμοποιηθούν έναν φάκελο με το φύλλο εργασίας και τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις που θα αξιοποιήσουν οι μαθητές.

Α΄ Φάση (1 ώρα στη σχολική τάξη)

i. Πρώτη φάση: Αφόρμηση και διερεύνηση

Οι μαθητές εισέρχονται στο εργαστήριο Η/Υ, όπου με κατευθυνόμενες ερωτήσεις ο καθηγητής επιχειρεί να ανακαλέσουν οι μαθητές στην μνήμη τους την περίοδο ακμής της βυζαντινής αυτοκρατορίας (αρχές 8ου – αρχές 11ου αι.), που για πολλούς λόγους οδηγήθηκε στην παρακμή και τελικά στην πτώση. Ο διδάσκων θέτει στους μαθητές το εξής ερώτημα: *Μπορούσε να αποφευχθεί η Άλωση της Πόλης από τους Οθωμανούς;* Προσπαθεί

έτσι να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για αυτό το ιστορικό ζήτημα. Υπενθυμίζεται στους μαθητές πως πολλοί αυτοκράτορες της δυναστείας των Παλαιολόγων (1259-1453) επιδίωξαν την Ένωση των δύο Εκκλησιών, ώστε να κερδίσουν την υποστήριξη του πάπα εναντίον των Οθωμανών. Στη συνέχεια, θέτει στους μαθητές το ερευνητικό πρόβλημα: *Μπορούσε το Βυζάντιο να απαλλαγεί από τον τουρκικό κίνδυνο, στην περίπτωση που τα χριστιανικά κράτη της Δύσης υπό την ηγεσία του πάπα οργάνωναν μια ισχυρή Σταυροφορία εναντίον των Οθωμανών; Με άλλα λόγια, μπορούσε το Βυζάντιο να σωθεί από τους Οθωμανούς με τη θρησκευτική – και πολιτική – υποταγή του στην καθολική Δύση;* Αμέσως μετά το ερώτημα οι μαθητές καλούνται να διατυπώσουν τις πρώτες απαντήσεις με βάση τις ιστορικές γνώσεις που έχουν αποκτήσει από τη διδασκαλία του τετάρτου κεφαλαίου του σχολικού εγχειριδίου (1025-1453).

Ο καθηγητής διανέμει στις ομάδες το φύλλο εργασίας σε έντυπη μορφή. Τα μέλη κάθε ομάδας διαβάζουν προσεκτικά το *ερευνητικό πρόβλημα* και τα στοιχεία του πίνακα που ακολουθεί με τα ιστορικά γεγονότα που αφορούν τις διπλωματικές ενέργειες για την Ένωση των δύο Εκκλησιών και τα αποτελέσματά τους. Στη συνέχεια, μελετούν τις προτεινόμενες *υποθέσεις εργασίας* και την *πορεία διερεύνησης* που πρέπει να ακολουθήσουν. Οι μαθητές θα πρέπει να εκτιμήσουν ποια υπόθεση δίνει την πειστικότερη απάντηση στο ερευνητικό πρόβλημα, ενώ έχουν το δικαίωμα να διατυπώσουν μια δική τους υπόθεση εργασίας, εφόσον δεν τους ικανοποιεί κάποια από τις προτεινόμενες. Κατόπιν, με βάση την υπόθεση εργασίας που θεωρούν πιο πειστική, μελετούν το προτεινόμενο ιστορικό υλικό, επιλέγουν τα στοιχεία που θεωρούν πως επιβεβαιώνουν κάποια από τις παραπάνω υποθέσεις και θα τα καταγράψουν στο σχετικό πίνακα. Οι μαθητές έχουν τη δυνατότητα να διερευνήσουν εκτενέστερα ένα θέμα αναζητώντας περισσότερες πληροφορίες με τη βοήθεια των **μηχανών αναζήτησης** και της ιστοσελίδας του **Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (I.M.E.)**. Έπειτα, αξιολογούν το υλικό που έχουν συγκεντρώσει και διατυπώνουν τα συμπεράσματά τους συντάσσοντας ένα κείμενο με τη χρήση του Word, στο οποίο θα δίνουν απάντηση στο ερευνητικό πρόβλημα. Διευκρινίζεται ότι οφείλουν να τεκμηριώσουν την απάντησή τους, εξηγώντας παράλληλα γιατί απέρριψαν τις υπόλοιπες υποθέσεις.

Το προτεινόμενο ποικίλο ιστορικό υλικό αφορά θέματα που σχετίζονται με σημαντικούς εσωτερικούς και εξωτερικούς παράγοντες της παρακμής και της πτώσης του Βυζαντίου, αλλά και τις πολιτικές και στρατιωτικές ενέργειες που αποσκοπούσαν στην αποτροπή της εξάπλωσης και της ολοκληρωτικής κυριαρχίας των Οθωμανών στα Βαλκάνια και τη Μ. Ασία. Με τη χρήση της ψηφιακής εφαρμογής padlet, προσπαθούν να συνθέσουν ένα χρονοδιάγραμμα, στο οποίο απεικονίζονται οι σημαντικότεροι σταθμοί της

πορείας ανόδου της οθωμανικής αυτοκρατορίας και τα ιστορικά γεγονότα μέχρι την Άλωση της Πόλης. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση της εφαρμογής, φροντίζουμε να δίνουμε τις απαραίτητες εξηγήσεις στις ομάδες εργασίας και να τις διευκολύνουμε, αν και η επιλογή της ως μαθησιακό εργαλείο βασίζεται στην ευκολία της χρήσης της.

Σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ο διδάσκων ενθαρρύνει την εργασία των ομάδων με τη διαρκή παρουσία του σε τυχόν προβλήματα που προκύπτουν, ενώ παράλληλα αξιολογεί τόσο τα μέλη της ομάδας ως προς τη συνεργατική τους διάθεση, όσο και τον κάθε μαθητή ξεχωριστά ως προς τον ρόλο που έχει αναλάβει στην ομάδα.

ii. Δεύτερη φάση: Ανακοίνωση των πορισμάτων και συζήτηση

Η δεύτερη φάση διεξάγεται στην αίθουσα διδασκαλίας. Οι ομάδες παρουσιάζουν προφορικά στην ολομέλεια της τάξης τα πορίσματα της έρευνάς τους και εξηγούν τους λόγους για τους οποίους κατέληξαν στα συμπεράσματά τους. Μετά από τις παρουσιάσεις κάθε ομάδα ακολουθεί συζήτηση στην τάξη. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός με τη συνδρομή των μαθητών συνοψίζει τα κύρια συμπεράσματα της ιστορικής έρευνας και τέλος γίνεται από κοινού μια γενική αποτίμηση του διδακτικού σεναρίου.

6. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι **διαμορφωτική** και γίνεται από την εκπαιδευτικό σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Παρακολουθεί την πορεία των εργασιών και παρεμβαίνει ώστε να ανατροφοδοτούνται τις ομάδες. Μετά την ολοκλήρωση των δραστηριοτήτων ακολουθεί η **αθροιστική αξιολόγηση** κυρίως από τον εκπαιδευτικό – αλλά και από τους μαθητές – της συνολικής εργασίας και της λειτουργικότητας του σεναρίου, ώστε να προβεί ο διδάσκων στις αναγκαίες βελτιώσεις. Τα κριτήρια για την αξιολόγηση είναι:

- η ανταπόκριση των μαθητών στους διδακτικούς στόχους.
- η πληρότητα των απαντήσεων και του παραγόμενου κειμένου ως προς το περιεχόμενο, την έκφραση και τη δομή.
- ο τρόπος συνεργασίας και επικοινωνίας των μελών της ομάδας.

5. ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Πολλοί αυτοκράτορες της δυναστείας των Παλαιολόγων (1259-1453) επιδίωξαν την Ένωση των δύο Εκκλησιών, δηλαδή την υποταγή της Ορθόδοξης στην Καθολική

Εκκλησία, προκειμένου να εξασφαλίσουν την υποστήριξη του πάπα εναντίον των εχθρών του Βυζαντίου, ιδίως των Οθωμανών, οι οποίοι απειλούσαν να καταλύσουν οριστικά το Βυζαντινό κράτος από τα μέσα του 14ου αιώνα. Το ερευνητικό πρόβλημα στο οποίο καλείστε να δώσετε απάντηση είναι το εξής: *Μπορούσε το Βυζάντιο να απαλλαγεί από τον τουρκικό κίνδυνο, εάν τα χριστιανικά κράτη της Δύσης υπό την ηγεσία του πάπα οργάνωναν μια ισχυρή Σταυροφορία εναντίον των Οθωμανών; Με άλλα λόγια, μπορούσε το Βυζάντιο να σωθεί από τους Οθωμανούς με τη θρησκευτική – και εν μέρει πολιτική – υποταγή του στην καθολική Δύση;*

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ				
ΧΡΟΝΙ Α	ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΛΥΩΝ			
	Βυζαντινός Αυτοκράτορας	Στόχος	Απόφαση Συνόδου	Αποτελέσματα
1274	Μιχαήλ Η΄ Παλαιολόγος	να αποτρέψει τη στρατιωτική επέμβαση του Καρόλου Α΄, βασιλιά της Νεάπολης, εναντίον του Βυζαντίου.	Ένωση των δύο Εκκλησιών	Η Ένωση δεν έγινε αποδεκτή από το μεγαλύτερο μέρος του βυζαντινού κλήρου και λαού και προκάλεσε βαθιά κρίση στο εσωτερικό της Αυτοκρατορίας.
ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΦΕΡΡΑΡΑΣ – ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ				
	Βυζαντινός Αυτοκράτορας	Στόχος	Απόφαση Συνόδου	Αποτελέσματα
1438 – 1439	Ιωάννης Η΄ Παλαιολόγος	να εξασφαλίσει στρατιωτική βοήθεια από τον πάπα εναντίον των Οθωμανών.	Ένωση των δύο Εκκλησιών	Η Ένωση δεν έγινε αποδεκτή από το μεγαλύτερο μέρος του βυζαντινού κλήρου και λαού και προκάλεσε εσωτερικές διαμάχες.
1452	Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος	να εξασφαλίσει στρατιωτική βοήθεια από τον πάπα εναντίον των Οθωμανών με εφαρμογή των αποφάσεων της συνόδου της Φερράρας – Φλωρεντίας.		Η Ένωση δεν έγινε αποδεκτή από το μεγαλύτερο μέρος του βυζαντινού κλήρου και λαού και προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις των Ανθενωτικών.

2. ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

A) Το Βυζάντιο μπορούσε να απαλλαγεί από τον τουρκικό κίνδυνο, εφόσον ο πάπας οργάνωνε μια ισχυρή Σταυροφορία με ενωμένες χριστιανικές δυνάμεις από τα κράτη της Δύσης εναντίον των Οθωμανών.

Β) Πιθανώς μια ισχυρή Σταυροφορία υπό την ηγεσία του πάπα εναντίον των Οθωμανών θα απάλλασσε το Βυζάντιο από τον τουρκικό κίνδυνο, αλλά η εσωτερική διαμάχη μεταξύ των Ένωτικών και των Ανθενωτικών ακύρωσε στην πράξη οποιαδήποτε απόφαση συνόδου για την Ένωση των δύο Εκκλησιών, καθώς οι θρησκευτικές και πολιτικές διαφορές, που κατέληξαν στο Σχίσμα του 1054, οι καταστροφικές συνέπειες της Άλωσης της Πόλης από τους Σταυροφόρους το 1204 και η οικονομική διείσδυση και κυριαρχία των Ιταλών (Βενετών και Γενουατών) στο Βυζαντινό κράτος είχε προκαλέσει οριστική ρήξη στις σχέσεις των Βυζαντινών με τους δυτικούς.

Γ) Ακόμα κι αν επιτυγχανόταν η Ένωση των δύο Εκκλησιών, το Βυζάντιο θα υποτασσόταν στους Οθωμανούς, επειδή ο πάπας δεν είχε τη δυνατότητα να συγκεντρώσει την απαιτούμενη στρατιωτική δύναμη και να οργανώσει μια ισχυρή Σταυροφορία, το Βυζάντιο ήταν οικονομικά και στρατιωτικά αποδυναμωμένο και εδαφικά συρρικνωμένο, ενώ οι Οθωμανοί από τις αρχές του 14ου αι. δημιουργούσαν σταδιακά ένα ισχυρό κράτος, που διαρκώς εξαπλωνόταν στη Μ. Ασία και τα Βαλκάνια.

3. ΠΟΡΕΙΑ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Αρχικά, **θα διαβάσετε προσεκτικά** το ερευνητικό πρόβλημα για να το κατανοήσετε. Έπειτα, **θα πληροφορηθείτε** από τον παραπάνω πίνακα τα ιστορικά γεγονότα που αφορούν τις διπλωματικές ενέργειες για την Ένωση των δύο Εκκλησιών και τα αποτελέσματά τους. Στη συνέχεια, **θα διαβάσετε** τις προτεινόμενες υποθέσεις εργασίας και θα προσπαθήσετε να **εκτιμήσετε** ποια υπόθεση δίνει την πιο πειστική απάντηση στο ερευνητικό πρόβλημα. Εφόσον δεν σας ικανοποιεί κάποια από τις παραπάνω υποθέσεις, μπορείτε να διατυπώσετε μία δικής σας επινόησης. Μετά, με βάση την υπόθεση εργασίας που θεωρείτε πιο πειστική **θα μελετήσετε** μέρος ή το σύνολο του ιστορικού υλικού που ακολουθεί, **θα επιλέξετε** τα στοιχεία που θεωρείτε πως επιβεβαιώνουν κάποια από τις παραπάνω υποθέσεις και θα τα **καταγράψετε** στο σχετικό πίνακα. Μπορείτε να διερευνήσετε εκτενέστερα ένα θέμα αναζητώντας περισσότερες πληροφορίες είτε στις επιπλέον πηγές που σας προτείνονται είτε με τη βοήθεια των μηχανών αναζήτησης και της ιστοσελίδας του **Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού (Ι.Μ.Ε)**. Ακολούθως, **θα αξιολογήσετε** το υλικό που έχετε συγκεντρώσει και θα **διατυπώσετε τα συμπεράσματά σας** συντάσσοντας ένα κείμενο στο οποίο **θα δίνετε απάντηση** στο ερευνητικό πρόβλημα. Σε κάθε περίπτωση θα εξηγήετε όχι μόνο γιατί επιλέξατε τη συγκεκριμένη υπόθεση εργασίας, αλλά και γιατί απορρίψατε ή δεν αποδεχτήκατε απόλυτα τις υπόλοιπες υποθέσεις.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

1. [Το Σχίσμα των δύο Εκκλησιών \(1054\)](#)
2. [Η Άλωση της Πόλης από τους Σταυροφόρους \(1204\)](#)
3. [Η σύγκρουση Ενωτικών – Ανθενωτικών](#)
5. [Συνέντευξη της βυζαντινολόγου Ελένης Γλύκατζη Αρβελέρ](#)
6. [Σταυροφορία των χριστιανικών δυνάμεων της Δύσης εναντίον των Οθωμανών](#)
7. [Η οικονομία του Βυζαντίου κατά την Ύστερη Βυζαντινή περίοδο \(1204-1453\)](#)
8. [Το ιστορικό πλαίσιο της Άλωσης \(1204-1453\) – video \[National Geographic\]](#)
9. [Αίτια παρακμής του Βυζαντίου \(1071-1453\)](#)

<https://edutv.minedu.gov.gr/index.php/istoria-2/vyzantiou-epilogos-1071-1453>

Μηχανές αναζήτησης – Ιστοσελίδα Ι.Μ.Ε.

www.fhw.gr/chronos/gr

www.fhw.gr/search/index.php?adv=1&lang=gr

Αρ. πηγής ή ηλεκτρ. δ/ση	Διερευνώμενο Θέμα	Στοιχεία της πηγής που υποστηρίζουν κάποια υπόθεση	Υπόθεση που υποστηρίζεται	Χρονική περίοδος όπου αναφέρεται η πηγή

5. ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

6. ΠΡΟΕΚΤΑΣΗ

Αξιοποιώντας την εφαρμογή **padlet** να δημιουργήσετε μια χρονογραμμή των κατά τη γνώμη σας σπουδαιότερων γεγονότων από το 1054 (Σχίσμα των δύο Εκκλησιών) μέχρι την Άλωση της Κωνσταντινούπολης το 1453.